

RAAP-RAPPORT 5479

Terreinen van Archeologische Waarde in gemeente Winterswijk: Een basisbeschrijving, begrenzing en waardering.

Verantwoordingsdocument

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Winterswijk

Titel: Terreinen van Archeologische Waarde in de gemeente Winterswijk: Een basisbeschrijving, begrenzing en waardering.

Versie: 05-11-2021

Auteur: ir. E.H. Boshoven, ir. L.J. Keunen

Projectcode: WIGS

Bestandsnaam: RAAPrap_5479_WIGS_20211105

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuvenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2021

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Inhoud.....	3
1 Inleiding	4
1.1 Kader	4
1.2 Opzet van het rapport	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2 De TAW locaties.....	5
2.1 Voorselectie	5
2.2 De definitieve selectie	5
3 Onderzoeksopzet	8
3.1 Basisbeschrijvingen	8
3.2 Adviezen	8
3.3 Afgebeelde kaarten	11
4 Conclusies en aanbevelingen	12
4.1 Conclusies.....	12
4.2 Aanbevelingen	13
Literatuur	16
Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices	17

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Winterswijk heeft RAAP in 2021 een basisbeschrijving, begrenzing en waardering opgesteld voor een aantal terreinen van archeologische waarde.

In 2017 is door een gezamenlijke actie van gemeente Winterswijk en RAAP een voorselectie gemaakt met 32 terreinen die een archeologische waarde genieten (hierna TAW locaties genoemd). Het betreft een aantal terreinen die op de (voormalige) Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Provincie staan, aangevuld met terreinen waarvan (op basis van vondsten dan wel uit historische bron) bekend is dat sprake is van archeologische resten in de ondergrond.

Een volgende stap, onderhavig onderzoek, was het vaststellen van de definitieve lijst met te onderzoeken terreinen en het opstellen van een basisbeschrijving om te komen tot een waardering. Voor een aantal terreinen diende tevens de exacte begrenzing in kaart te worden gebracht. Op basis van dit onderzoek worden diverse aanbevelingen gedaan over bescherming van de terreinen en eventueel uit te voeren vervolgonderzoek. Dit vervolgonderzoek kan bestaan uit een nader historisch onderzoek door middel van kaartstudie/archiefonderzoek, terwijl voor andere terreinen een veldinspectie nodig kan zijn om de waarde van het betreffende terrein vast te kunnen stellen en tegelijkertijd een nulmeting uit te voeren met betrekking tot de staat van het terrein en eventuele bedreigingen in kaart te brengen.

Op basis van deze waarderingen kunnen terreinen worden geselecteerd die in aanmerking kunnen komen als registratie als gemeentelijk archeologisch monument.

Een ander belangrijk doel van het onderzoek is publieksbereik. Zo kunnen de beschrijvingen worden gebruikt om als achtergrondinformatie te dienen bij de diverse gemeentelijke erfgoedboekjes die komende jaren worden vervaardigd en als basisdocument voor verder onderzoek op de terreinen. Ook kunnen de verzamelde gegevens worden gebruikt bij het vervaardigen van informatieborden die de diverse terreinen geplaatst zouden kunnen worden.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op de terreinen. Welke terreinen zijn meegenomen bij de inventarisatie, welke terreinen zijn afgefallen en welke terreinen zijn er extra bijgekomen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 beschreven hoe de inventarisatie en waardering is uitgevoerd. In hoofdstuk 4 worden nog enkele algemene aanbevelingen gegeven en dit hoofdstuk bevat tevens een samenvattend overzicht met de aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 De TAW locaties

2.1 Voorselectie

Bij het bestuderen van de archeologische gegevens in het kader van de actualisatie van de gemeentelijke verwachtings- en beleidskaart en in overleg met dhr. K. Meinderts van gemeente Winterswijk is in 2017 een voorselectie gemaakt van terreinen waarvan de aanwezigheid van archeologische resten in de ondergrond reeds is vastgesteld (Boshoven, 2017), maar ook locaties die op grond van historische bronnen van belang zijn. Bij de selectie van de terreinen is de Winterswijkse geschiedenis als uitgangspunt genomen en is getracht een lijst te creëren waarmee (zover mogelijk) de hele Winterswijkse geschiedenis vertegenwoordigd is (dus zowel recentere als oudere vindplaatsen). Voor de Winterswijkse geschiedenis zijn de volgende thema's van belang:

- AMK-terreinen (niet zijnde de archeologische rijksmonumenten)
- Urnenvelden en grafheuvels
- Landweren
- Havezaten
- Scholtengoederen (de meest bepalende)
- Het dorp Winterswijk
- Oude ambachten:
 - Veldovens (steenbakactiviteiten in combinatie met aanwezigheid geschikte klei)
 - Pottenbakkers (opnieuw in combinatie met aanwezigheid geschikte klei)
 - Radmakers (in combinatie met houtproductie)

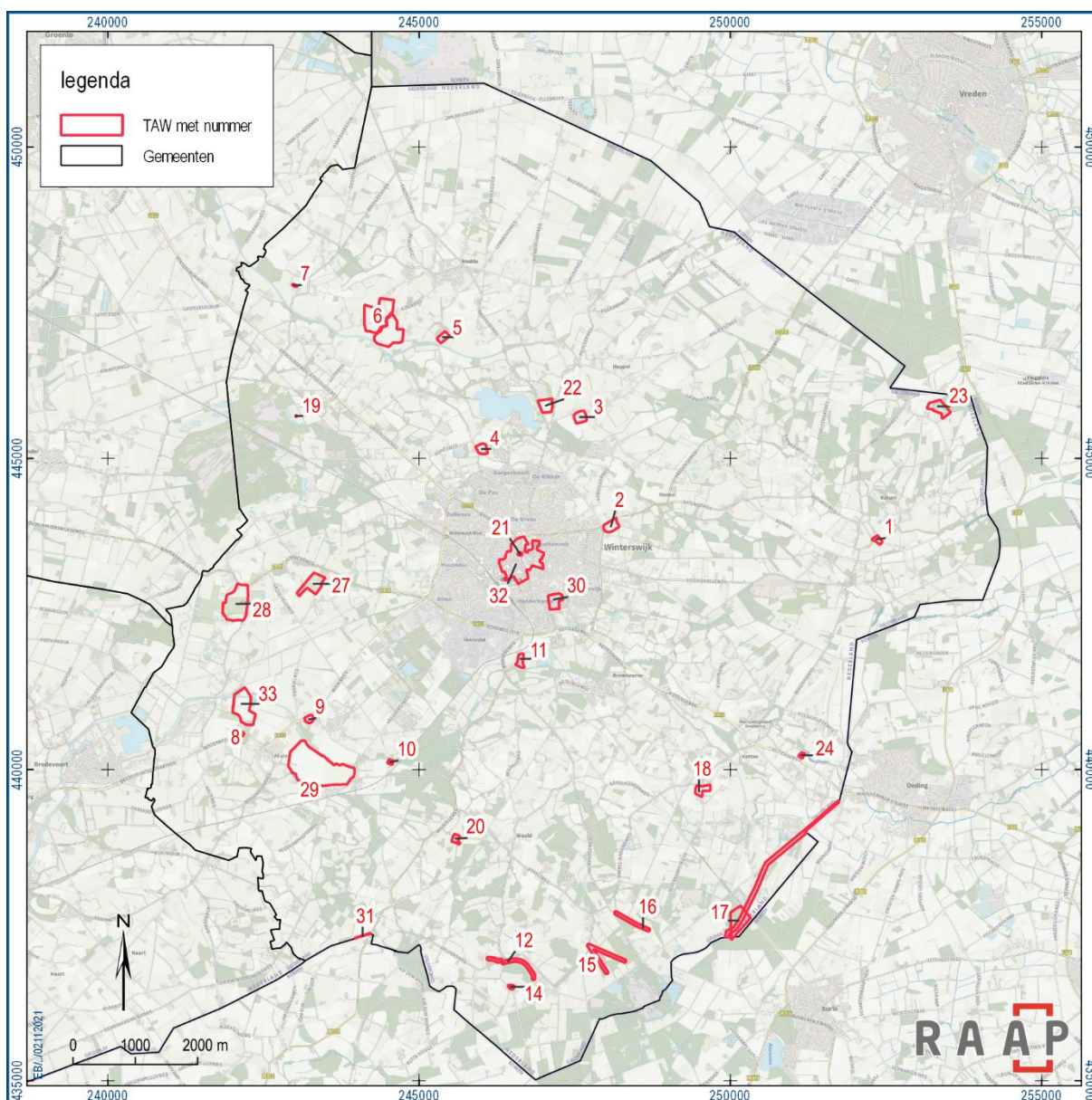
Bij het opstellen van de lijst met terreinen is tevens een analyse gemaakt van de vindplaatsverdeling (naar periode en type vindplaats) binnen de gemeente en vergeleken met de verdeling van de TAW locaties (naar periode en type vindplaats).

2.2 De definitieve selectie

Bij de start van onderhavig onderzoek is in juni 2021 een bijeenkomst belegd met een werkgroep waarin zitting hadden: dhr. J. Goorhuis (amateurarcheoloog/gebiedskenner), dhr. R. de Jong (bestuurslid Vereniging het Museum en lid Adviescommissie Cultuurhistorie gemeente Winterswijk), dhr. H. Wessels (archeoloog), dhr. W. Wieskamp (adviesbureau SEM) en dhr. K. Meinderts (beleidsmedewerker cultuurhistorie gemeente Winterswijk). Tijdens dit overleg is de voorselectie van de TAW-terreinen besproken en zijn suggesties gegeven voor uitbreiding van de lijst met TAW-terreinen. Er is één locatie aan de lijst toegevoegd, namelijk de locatie van de Hof te Miste (TAW33). Tevens zijn in de bestaande lijst enkele terreinen samengevoegd. Het betreft:

- TAW 12 en TAW 13, in elkaars verlengde liggende landweren zijn samengevoegd tot één locatie: TAW 12.
- TAW 17 en TAW 25 hebben betrekking op dezelfde landweer en zijn samengevoegd tot één locatie: TAW 17.
- TAW 20 en TAW 26 hebben betrekking op dezelfde veldoven en zijn samengevoegd tot één locatie: TAW 20.

Met deze wijzingen komt het totaal aantal onderzochte terreinen op 30 stuks. Een totaaloverzicht van de TAW locaties is weergegeven in bijlage 2 en weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. De ligging van de onderzochte TAW locaties in de gemeente Winterswijk

Locatiesuggesties die niet aan de lijst zijn toegevoegd zijn:

- Huize Meenk: deze locatie betreft een historisch erf waarvan de ouderdom teruggaat tot zeker in de 14e eeuw. De huidige bebouwing dateert uit 1895 en betreft een rijksmonument. De scholtenboerderij hoorde tot het grondbezit van de heer van Bredevoort en was binnen dit gebied één van de twaalf scholtenboerderijen. Naar verwachting zijn in de ondergrond archeologische resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd te verwachten, maar deze locatie was slechts één van de vele boerderijen met middeleeuwse oorsprong in het gebied en derhalve niet uniek genoeg om als TAW-locatie te worden onderzocht.

- Steggemansweg: de aanwezigheid van archeologische resten is aangetoond bij het graven van een watergang. Op basis van een eerste analyse moet (op basis van het AHN) worden geconcludeerd dat er bodemverstoringen aanwezig zijn. Op basis van het vondstmateriaal en de ligging direct zuidelijk van een met plaggendek afgedekte dekzandrug wordt vermoed dat sprake is van een nederzetting uit de (volle) middeleeuwen.
- Hoge Wieber: es die reeds bebouwd is. In het gebied zullen wel kleine zones zijn waar de ondergrond in tact is en waar archeologische resten te verwachten zijn, maar deze zones samen geven een te gefragmenteerd beeld om een nadere beschrijving en waardering te rechtvaardigen.
- De Pas: es die reeds bebouwd is. In het gebied zullen wel kleine zones zijn waar de ondergrond in tact is en waar archeologische resten te verwachten zijn, maar deze zones samen geven een te gefragmenteerd beeld om een nadere beschrijving en waardering te rechtvaardigen.

Daarnaast zijn nog twee locaties die op basis van de historische ontwikkeling van Winterswijk ook in aanmerking zouden kunnen komen als TAW-locatie, maar waarvan de ligging niet bekend is en derhalve een beschrijving van het terrein, laat staan een waardering, niet kan worden gemaakt. Het betreft:

- Hof Dottinkrade (ook wel Döttinkrade of Döttenkrö genoemd). Deze hof viel met één ander horig Winterswijks goed na 1000 in de bovengenoemde categorie van stiftsgoederen en was daarmee een tafelgoed van de abdis van het stift. Die laatste goederen waren vooral bedoeld voor de financiering van de huishouding. De locatie van dit hof is niet exact bekend, maar moet worden gezocht in de omgeving van de Ratumsebeek, ten zuiden van de Gribbroekweg, ten noorden van de Kobstederweg en vermoedelijk ten westen van de Henxelseweg.
- De hof Starkerode. Deze hof moet in de nabijheid van de kerk gelegen hebben, naar alle waarschijnlijkheid ten zuiden of zuidoosten ervan. Er bestaan echter maar twee historische vermeldingen van, uit de 13e eeuw, waardoor de exacte plek niet bekend is. Waarschijnlijk valt de hof binnen het TAW-terrein van dorp Winterswijk.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Basisbeschrijvingen

In de eerdere fase in 2017 is per locatie de basisinformatie verzameld. Het betreft:

- adresgegevens
- oppervlakte
- complextype(n)
- datering
- literatuurverwijzingen
- status waardering en onderzoek
- status terreinbegrenzing
- aanwezigheid van bebouwing
- redengevende omschrijving
- ligging van het complex/de complexen binnen het TAW-terrein
- bij de AMK-terreinen: opvragen van de 'livelink'-gegevens bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Op basis van het standaardplan is voor elk van de 30 TAW locaties een literatuur- en kaartstudie uitgevoerd waarbij de bekende gegevens over ondergrond, archeologie en cultuurhistorie is verzameld. De bestaande catalogus uit 2017 met een korte omschrijving van de locaties vormt daarbij de basis. In de rapportages zijn de volgende zaken beschreven:

- beschrijving van de aardkundige ligging (geomorfologie en bodem)
- beschrijving van de het terreinreliëf (aan de hand van AHN3)
- een globale inschatting van de diepte en aard van de bodemhorizonten
- vondstlocaties: beschrijving van locatie, de vondsten en datering
- beschrijving van eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek
- de (te verwachten) vondstcategorieën (onderverdeeld in kwetsbare vondsten (als onverbrand bot, leer/textiel, hout, ferro-, non-ferro-metaal, macroresten, pollen) en niet-kwetsbare vondsten)
- beschrijving van de historische ontwikkeling
- een globale inschatting van de diepteligging van de top van het archeologisch niveau (in drie klassen: direct aan het maaiveld; afgedekt, maar binnen 70 cm beneden maaiveld; afgedekt en dieper dan 70 cm beneden maaiveld)
- Literatuurlijst:
 - Archeologische onderzoeksrapporten
 - Overige literatuur
- Aan de hand van de verzamelde gegevens is een redengevende beschrijving opgesteld

3.2 Adviezen

Aan de hand van de verzamelde gegevens over de archeologische terreinen zijn vervolgens een aantal adviezen opgesteld in de vorm van een begrenzingsadvies, waarderingsadvies, beheersadviezen, advies ten aanzien van vervolgonderzoek en een advies over eventuele bescherming van de terreinen. In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op deze adviezen.

3.2.1 Begrenzingsadvies

Voor veel locaties was het mogelijk om aan de hand van de diverse bronnen (met name historisch kaartmateriaal en het AHN3) de begrenzing van de betreffende locatie te verfijnen. In de rapportage is dit begrenzingsadvies onderbouwd en toegelicht. Mogelijk kan de begrenzing van een aantal terreinen op basis van toekomstig uit te voeren veldonderzoek nog verder worden verfijnd.

3.2.2 Waarderingsadvies

Per vindplaats is een waarderingsadvies opgesteld. Bij verreweg de meeste locaties is sprake van één vindplaats, maar in enkele terreinen komen twee vindplaatsen voor. Omdat voor veel locaties een veldonderzoek tot op heden niet is uitgevoerd is sprake van een voorlopige waardering. Met name de daadwerkelijke fysieke kwaliteit van een vindplaats kan anders zijn dan nu op basis van literatuur en landschappelijke ligging is bepaald. In een enkel geval kon geen waarderingsadvies worden opgesteld vanwege het ontbreken van de exacte ligging van het terrein.

In de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) worden de specifieke eisen genoemd waaraan archeologisch onderzoek moet voldoen. Bij de waardering van archeologische vindplaatsen die worden aangetroffen tijdens het archeologisch onderzoekstraject dient gebruik te worden gemaakt van een gestandaardiseerde waarderingsystematiek. Bij de waardering wordt gekeken naar drie kwaliteiten van de betreffende vindplaats namelijk de belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit.

Waarderingsystematiek: Net als de waardering van aangetroffen vindplaatsen kan een waardering plaatsvinden van potentieel te beschermen terreinen. Bij archeologische rijksmonumenten wordt een vergelijkbare waarderings- en selectiesystematiek gehanteerd en kan bij de aanwijzing van gemeentelijke archeologische monumenten gebruik worden gemaakt van selectiecriteria.

Voor de situatie van Winterswijk zijn de volgende selectiecriteria gebruikt en zo is de waardering in lijn met de waarderingsystematiek uit de KNA:

1. Belevingswaarde:
 - a. het terrein is van belang als visuele representatie van het onzichtbare archeologische bodemarchief;
 - b. het terrein is van belang als onderdeel van een historisch gegroeid gebied en speelt een rol bij het in herinnering brengen van het culturele erfgoed en het terrein is van belang om zijn verbondenheid met een plaatselijk, regionaal of landelijk historisch gegeven (feiten, gebeurtenissen, bewoners, beroepen enz.);
2. Fysieke Kwaliteit:
 - a. het terrein is van belang vanwege de gaafheid en samenhang van de grondsporen;
 - b. het terrein is van belang vanwege de mate van behoud van archeologische vondsten;
3. Inhoudelijke kwaliteit:
 - a. het terrein is van belang vanwege zijn zeldzaamheid binnen de archeologische periode en (archeologische) regio;
 - b. het terrein is van belang vanwege de bijdrage aan kennisvorming over het verleden;
 - c. het terrein is van belang als onderdeel van een synchrone, diachrone, stedelijke of landschappelijke context.

Aangezien het ensemble van TAW locaties een duidelijke relatie met de lokale geschiedenis van Winterswijk heeft, is de belevingswaarde van groot belang. Bij de waardering is bij de belevingswaarde

vooral gekeken naar dit lokale belang. Een vindplaats kan zo een andere (veelal hogere) waardering krijgen dan als naar een landelijk niveau zou worden uitgezoomd.

3.2.3 Advies ten aanzien van beheer en onderhoud

Archeologische resten liggen in de ondergrond, soms afgedekt met een dik plaggendek, maar soms heel ondiep (direct onder de bouwvoor) of zijn aan het maaiveld nog zichtbare resten aanwezig (zoals bijvoorbeeld zichtbaar reliëf van een gracht of aanwezige funderingen). Met name in de kern van Winterswijk geldt dat opvolgers nog op de middeleeuwse funderingen staan, en er dus sprake is van gecombineerde archeologische en bouwhistorische verwachtingen of waarden. Op basis van de verzamelde gegevens over de diepteligging en huidig landgebruik zijn beheersadviezen opgesteld. Hierbij is onderscheid gemaakt in adviezen voor de korte termijn en adviezen voor de lange termijn.

3.2.4 Advies ten aanzien van vervolgonderzoek

Op basis van de verzamelde gegevens en een overzicht van nog ontbrekende gegevens over de vindplaats zijn aanbevelingen gedaan ten aanzien van vervolgonderzoek. Het kan zijn dat vervolgonderzoek nodig is om de ligging van een gracht of van funderingen vast te stellen (door middel van geofysisch onderzoek) of om de diepteligging van de archeologische resten vast te stellen dan wel de dikte van het afdekkende plaggendek (middels booronderzoek). Voor een enkele TAW-locatie is vervolgonderzoek in de vorm van aanvullend archiefonderzoek geadviseerd. Een overzicht van de aanbevelingen is weergegeven in hoofdstuk 4 van dit rapport.

3.2.5 Algemeen advies

In de paragraaf met het algemeen advies is onderbouwd of de vindplaats nadere bescherming behoeft en zo ja op welke wijze deze bescherming kan plaatsvinden.

3.2.6 Het terrein in relatie tot Winterswijk

De gemeente Winterswijk heeft samen met de werkgroepleden drie zaken benoemd waarmee de relatie van de locatie met Winterswijk wordt uitgesproken en toegelicht. Het betreft zaken op het gebied van:

- Het lokale belang van de locatie; Op basis van de lokale expertise van de werkgroepleden is het lokale belang van de locatie bepaald.
- De mogelijke benutting van de locatie; Veelal kan een TAW-locatie positief worden benut, bijvoorbeeld door het beleefbaar maken van grachtrestanten of door het accentueren van de ligging van een terrein ten opzicht van een naastgelegen escomplex. In deze paragraaf worden dergelijke kansen voor mogelijke benutting gegeven.
- Concrete aanbevelingen (onderverdeeld in 'voorlopig' en op 'termijn misschien'); Deze aanbevelingen betreffen vooral zaken over hoe de archeologische/historische informatie van het terrein kan worden gedeeld met het publiek. Zo valt te denken aan het plaatsen van een informatiepaneel, of opnemen in wandel- of fietsroutes. Ook kunnen een ensemble van terreinen (bijvoorbeeld de scholten en havezaten) worden opgenomen in een boekje van de Winterswijkse Erfgoedreeks.

3.3 Afgebeelde kaarten

Per TAW locatie zijn deze gegevens ook op kaart weergegeven. Voor elke locatie zijn de volgende kaarten vervaardigd:

- Topografisch kaart met begrenzing van het TAW-terrein
- De begrenzing van het TAW-terrein op een kaart met de kadastrale nummers
- Geomorfologische kaart 1:50.000
- Bodemkaart 1:50.000
- Aardkundige kaart van het TAW-terrein, gemeentelijke verwachtingskaart en beleidskaart
- Kaart van het TAW-terrein geprojecteerd op het 0,5 m rasterbestand van het AHN3 met reliëfschaduw;
- Kaart met daarop het TAW-terrein geprojecteerd op een recente luchtfoto;
- Kaart met begrenzing van het TAW-terrein, vondstlocaties en begrenzing onderzoeksvlakken (met ARCHIS-zaakidentificatienummers)
- Kadastrale kaart 1832
- Historische kaarten 19e en 20e eeuw

In de situaties dat een voorstel tot aanpassing van de begrenzing van de TAW locatie is gedaan, is dit ook in kaart weergegeven.

Daarnaast bevatten enkele locaties aanvullende afbeeldingen met resultaten van uitgevoerd archeologisch/geofysisch onderzoek, luchtfoto's uit droge perioden e.d.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Verspreid over Winterswijk zijn 30 terreinen met archeologische resten in de ondergrond (of terreinen met op grond van historische informatie mogelijk archeologische resten in de ondergrond) beschreven. Van 27 terreinen is voldoende informatie beschikbaar aan de hand waarvan vervolgens een archeologische waardering is opgesteld (zie tabel 1). Voor twee locaties ontbreekt nog essentiële informatie, maar is de verwachting dat na uitvoering van vervolgonderzoek alsnog een waardering kan worden opgesteld. Van één terrein is afgezien van een waardering omdat er onvoldoende bewijzen zijn voor de aanwezigheid van archeologische resten op de betreffende locatie.

locatie	Behoudenswaardigheid		
	beleving	Fysieke kwaliteit	Inhoudelijke kwaliteit
TAW 1	x	-	x
TAW 2	nvt	x	x
TAW 3	x	x	x
TAW 4	nvt	x	X
TAW 5	x	x	x
TAW 6	nvt	x	x
TAW 7	nvt	x	x
TAW 8	nvt	-	x
TAW 9	x	-	-
TAW 10	Nog te weinig gegevens voor opstellen waardering		
TAW 11	x	x	x
TAW 12	x	-	x
TAW 14	x	-	x
TAW 15	Geen waardering; aanwezigheid van archeologische resten is niet aangetoond		
TAW 16	x	-	x
TAW 17	x	-	x
TAW 18	Nog te weinig gegevens voor opstellen waardering		
TAW 19	nvt	-	x
TAW 20	x	x	x
TAW 21	nvt	-	X
TAW 22	nvt	x	?
TAW 23	x	-	x
TAW 24	nvt	x	x
TAW 27 (hoog)	nvt	x	x
TAW 27 (laag)	nvt	-	x
TAW 28	nvt	x	x
TAW 29	nvt	x	x
TAW 30	nvt	-	-
TAW 31	x	x	x
TAW 32	nvt	-	x
TAW 33	x	x	x

Tabel 1. Overzicht van de behoudenswaardigheid per waarderingskwaliteit (belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit).

De waardering van de TAW-locaties vormde een belangrijk onderdeel bij de beantwoording van de vraag of een locatie bescherming behoeft. Voor ruim de helft van de terreinen (17 stuks) is geadviseerd dat bescherming als gemeentelijk monument gewenst is (tabel 2). Daarnaast is voor vijf locaties, gelegen op een escomplex, geadviseerd dat bescherming het beste kan plaatsvinden via het landschaps-/bestemmingsplanspoor. Door behoud van de escomplexen (behoud van steilranden, geen egalisaties en normaal agrarisch gebruik met grondbewerkingen tot circa 40 cm –mv) worden de onderliggende archeologische resten vanzelfsprekend ook beschermd.

Daarnaast zijn vier vindplaatsen waarvan wel vastgesteld is dat er archeologische resten aanwezig zijn, maar waar geen aanvullende bescherming nodig is omdat een deel van de vindplaats reeds verstoord is of niet 'uniek genoeg' is. Nadrukkelijk dient te worden vermeld dat deze terreinen wel in beeld dienen te blijven als terreinen waar archeologische resten in de ondergrond aanwezig zijn, maar waar het 'normale' regime van het vigerende archeologiebeleid geldt. Voor vier locaties dient op basis van uit te voeren vervolgonderzoek een waarderings- en/of beschermingsadvies te worden opgesteld en tot slot is geconcludeerd dat twee terreinen afgevoerd kunnen worden als TAW-locatie.

Type algemeen advies	Aantal locaties	TAW locaties
Beschermen als gemeentelijk monument	17	TAW 1, TAW 2, TAW 3, TAW 4, TAW 5, TAW 11, TAW 12, TAW 14, TAW 17, TAW 18, TAW 19, TAW 20, TAW 21, TAW 27 (laag), TAW 31, TAW 32 (middeleeuwse kern), TAW 33
bescherming via het landschaps-/bestemmingsplanspoor	5	TAW 6, TAW 24, TAW 27 (hoog), TAW 28, TAW 29
Wel archeologie aanwezig, maar geen (extra) bescherming	4	TAW 7, TAW 8, TAW 9, TAW 32 (nieuwtijsde schil rondom middeleeuwse kern)
Waarderings- en beschermingsadvies opstellen na uitvoeren vervolgonderzoek	2	TAW 10, TAW 18
Beschermingsadvies opstellen na uitvoeren vervolgonderzoek	2	TAW 22, TAW 23
Locatie kan als TAW locatie komen te vervallen (te onzeker/verstoord).	2	TAW 15, TAW 30

Tabel 2. Samenvatting van de aanbevelingen ten aanzien van bescherming van de TAW locaties.

4.2 Aanbevelingen

De beschrijvingen en waarderings- en begrenziingsadviezen hebben geleid tot het opstellen van een advies of vervolgonderzoek nodig is en zo ja welk doel dit vervolgonderzoek heeft en in welke vorm dit vervolgonderzoek kan plaatsvinden. Een vervolgonderzoek is geadviseerd voor 18 TAW-locaties. Tabel 3 geeft een samenvatting van de voorgestelde vervolgonderzoeken. De tijdens het vervolgonderzoek verzamelde gegevens kunnen worden gebruikt om tot een betere waardering en/of begrenzing te komen en meer gerichte beheersadviezen te kunnen geven. Daarnaast is de verwachting dat het

vervolgonderzoek informatie oplevert die gebruikt kan worden bij de benutting van de TAW-locatie en bij publieksbereik.

Voor zestien TAW locaties is geen vervolgonderzoek geadviseerd. Het betreft: TAW 3, TAW 4, TAW 5, TAW 6, TAW 7, TAW 8, TAW 9, TAW 15, TAW 19, TAW 20, TAW 21, TAW 24, TAW 28, TAW 29, TAW 30 en TAW 32.

locatie	Vervolgonderzoek
TAW 1	- Nader onderzoek in archief Stichting Vredes in Anholt - Uitvoeren van geofysisch onderzoek (in combinatie met booronderzoek) om de ligging van de gracht in kaart te brengen evenals het lokaliseren van de funderingen van voormalige bebouwing.
TAW 2	Vaststellen van de opbouw van het bodemprofiel door middel van een booronderzoek en/of eventueel een kleine inspectieput.
TAW 10	Uitvoeren van geofysisch onderzoek (in combinatie met een booronderzoek) om de locatie van de Broekmolen vast te stellen, te begrenzen en de vindplaats te waarderen.
TAW 11	- Uitvoeren van grondradaronderzoek (zoals verwoord in RAAP-notitie 5125). - Onderzoek naar de vroegste eigendomsgeschiedenis in relatie tot de families Van Dingethen / Van Ringelenberg.
TAW 12	Het nemen van monsters ten behoeve van OSL-datering, zodat meer bekend wordt over de exacte ouderdom van de landweer. Door zowel het westelijke als het oostelijke deel te bemonsteren kunnen op basis van de dateringen wellicht meer conclusies worden getrokken of sprake is van een westelijke landweer en oostelijke veekering of dat beide delen een landweer betreffen.
TAW 14	Door middel van booronderzoek en/of geofysisch onderzoek achterhalen wat de exacte ligging van de gracht is.
TAW 16	Het nemen van monsters ten behoeve van OSL-datering, zodat meer bekend wordt over de exacte ouderdom van de landweer.
TAW 17	Het nemen van monsters ten behoeve van OSL-datering, zodat meer bekend wordt over de exacte ouderdom van de landweer.
TAW 18	- Nader lokaliseren en begrenzen van de vindplaats, alhoewel het lastig is de begrenzing van een urnenveld door middel van niet-gravend onderzoek vast te stellen en gravend onderzoek minder wenselijk is. - Uitvoeren van verkennend booronderzoek om dikte van het plaggendek en daarmee diepteligging van het archeologische niveau vast te stellen.
TAW 22	- Nader begrenzen van de vindplaats, alhoewel het lastig is de begrenzing van een urnenveld door middel van niet-gravend onderzoek vast te stellen en gravend onderzoek minder wenselijk is. - Uitvoeren van verkennend booronderzoek om dikte van de bouwvoor en het plaggendek en daarmee diepteligging van het archeologische niveau vast te stellen. - Uitvoeren van archeologisch prospectieonderzoek op de es ten oosten van de Huppelseweg. Wellicht is hier sprake van een nederzettingsterrein. De ontdekking van een dergelijke nederzetting komt de ensemblewaarde ten goede.
TAW 23	Nader begrenzen van de vindplaats, alhoewel het lastig is de begrenzing van een urnenveld door middel van niet-gravend onderzoek vast te stellen en gravend onderzoek minder wenselijk is.
TAW 27	- Uitvoeren van booronderzoek om de begrenzing van het laaggelegen terrein (middeleeuwse vindplaats) beter in beeld te krijgen.

TAW 31	nemen van monsters ten behoeve van OSL-datering, zodat meer bekend wordt over de exacte ouderdom van de landweer.
TAW 33	Uitvoeren van geofysisch onderzoek (in combinatie met booronderzoek) om de ligging en begrenzing van het terrein en de gracht in kaart te brengen evenals het lokaliseren van de funderingen van voormalige bebouwing. Tevens dient te worden onderzocht of er een eventuele relatie van de Hof te Miste met de Boven Slinge is.

Tabel 3. Overzicht met de adviezen voor vervolgonderzoek met als doel meer informatie over de archeologische vindplaats te verzamelen om zo tot een betere waardering en/of begrenzing te komen en meer gerichte beheersadviezen te kunnen geven.

Literatuur

Boshoven, E.H., 2017. Voorstel voor het aanwijzen van gemeentelijke archeologische monumenten
Gemeente Winterswijk. RAAP, Weesp.

Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices

Figuren:

Figuur 1. De ligging van de onderzochte TAW locaties in de gemeente Winterswijk	6
---	---

Tabellen:

Tabel 1. Overzicht van de behoudenswaardigheid per waarderingskwaliteiten (belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit).	12
Tabel 2. Samenvatting van de aanbevelingen ten aanzien van bescherming van de TAW locaties.	13
Tabel 3. Overzicht met de adviezen voor vervolgonderzoek met als doel meer informatie over de archeologische vindplaats te verzamelen om zo tot een betere waardering en/of begrenzing te komen en meer gerichte beheersadviezen te kunnen geven.	15

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal	
Bijlage 2. Overzicht van de TAW locaties	
Bijlage 3. Legenda van de bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) en geomorfologische kaart van Nederland (schaal 1:50.000)	

Appendices

TAW 1 t/m TAW 33: Beschrijving, (veld)inventarisatie en waardering van TAW-terreinen in gemeente Winterswijk	
--	--

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden					
Tijdperk				Datering	
Recente tijd					
Nieuwe tijd			C	1945	
			B	1850	
			A	1650	
Middeleeuwen			Laat B	1500	
			Laat A	1250	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	1050		
		C: Karolingische tijd	900		
		B: Merovingische tijd	725		
		A: Volksverhuizingstijd	525		
	Romeinse tijd			Laat	450
Midden				270	
Vroeg				70 na Chr.	
Prehistorie	IJzertijd			Laat	15 voor Chr.
				Midden	250
				Vroeg	500
	Bronstijd			Laat	800
				Midden	1100
				Vroeg	1800
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)			Laat	2000
				Midden	2850
				Vroeg	4200
	Mesolithicum (Midden Steentijd)			Laat	4900/5300
				Midden	6450
				Vroeg	8640
	Paleolithicum (Oude Steentijd)			Laat	9700
				Jong B	12.500
				Jong A	16.000
				Midden	35.000
				Oud	250.000

tabel1 standaard Archeologisch RAAP 2014

label1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Overzicht van de TAW-locaties

nummer	adres	complextype	datering	toelichting	Status
TAW 1	Ratumseweg 36, Ratum	nederzettingsresten	late middeleeuwen	Scholtenhuis: Scholte van Ratum	
TAW 2	Vredenseweg tussen 102 en 130, Winterswijk	nederzettingsresten	bronstijd-ijzertijd	es achter de Bataaf	
TAW 3	Waliëseweg 2-6, Winterswijk	havezate	late middeleeuwen	het Waliën	
TAW 4	Ravenhorsterweg 88-90, Winterswijk	havezate	late middeleeuwen	Ravenhorst	
TAW 5	Hiilteweg 45, Meddo	havezate	vroege middeleeuwen D – nieuwe tijd	het huis Buurse	
TAW 6	Goorweg 24, Meddo	nederzettingsresten	ijzertijd	es aan weerszijden van Roetenbeek	
TAW 7	Beerninkweg 7, Meddo	nederzettingsresten	late middeleeuwen A	Beernink	
TAW 8	Misterweg 230-232, Miste	nederzettingsresten	late middeleeuwen B - nieuwe tijd	Scholtenboerderij Wissink	
TAW 9	Misterweg tegenover 212, Miste	nederzettingsresten	late middeleeuwen B - nieuwe tijd	Scholtenboerderij Hemmink	
TAW 10	Brinkweg 29-31, Miste	watermolen	Late middeleeuwen – nieuwe tijd	Broekmolen	
TAW 11	Mr. A.Th. ten Houtenlaan 1, Winterswijk	havezate	late middeleeuwen - nieuwe tijd	Plekenpol	
TAW 12	Nabij Holdersweg 5, Woold	landweer	late middeleeuwen - nieuwe tijd	Meerdink	
TAW 13	nabij Kulverweg 1, Woold	landweer	late middeleeuwen B - nieuwe tijd	Roerdink	Vervallen; Zie TAW 12
TAW 14	Roerdinkweg 1-3, Woold	nederzettingsresten	late middeleeuwen - nieuwe tijd	Scholtengoed Roerdink	
TAW 15	Wiggersweg 3, Woold	landweer	late middeleeuwen B - nieuwe tijd	Wiggers	
TAW 16	Hijinkhoekweg 43, Kotten	landweer	late middeleeuwen B - nieuwe tijd	Wiggers	
TAW 17	blankersweg ong., Kotten	landweer	late middeleeuwen B - nieuwe tijd	Sikking	
TAW 18	Haverkampstegge 4, Kotten	begravingen	Onbekende datering	urnenveld.	
TAW 19	Kooiveldweg, Meddo	nederzettingsresten	laat paleolithicum	vuursteenvindplaats Korenburgerveen	
TAW 20	Winkelstegge, Woold	veldoven	nieuwe tijd B - C		
TAW 21	Markt 2, Winterswijk	middeleeuwse kerk en kerkhof van Winterswijk	middeleeuwen – nieuwe tijd		
TAW 22	Huppelseweg 1, Huppel	Urnenveld	late bronstijd – vroege ijzertijd	AMK 3760: archeologische waarde	
TAW 23	Dwarsweg 23, Ratum	Urnenveld	late bronstijd – vroege ijzertijd	AMK 3764: hoge archeologische waarde	
		Nederzetting, onbepaald	late bronstijd – vroege ijzertijd	AMK 3764: hoge archeologische waarde	
TAW 24	Kottenseweg 143, Kotten	Nederzetting, onbepaald	IJzertijd	AMK 3765: hoge archeologische waarde	
TAW 25	Burloseweg 50, Kotten	Landweer	late middeleeuwen - nieuwe tijd	AMK 12776: hoge archeologische waarde	Vervallen; Zie TAW 17
TAW 26	Winkelstegge 1, Woold	Steen-/pannenbakkerij	late middeleeuwen - nieuwe tijd	AMK 12779: hoge archeologische waarde	Vervallen; zie TAW 20
TAW 27	Corleseweg 11, Corle	Akker/tuin	neolithicum - ijzertijd	AMK 12857: hoge archeologische waarde	
		Nederzetting, onbepaald	Late middeleeuwen	AMK 12857: hoge archeologische waarde	
TAW 28	Geerdesweg 2, Corle	Nederzetting, onbepaald	Paleolithicum – ijzertijd	AMK 12858: archeologische waarde	
TAW 29	Brinkweg 17, Miste	Nederzetting, onbepaald	Neolithicum – late bronstijd	AMK 12860: archeologische waarde	
TAW 30	De Eelinkes 1-49, Winterswijk	Nederzetting, onbepaald	late bronstijd – ijzertijd	AMK 15370: hoge archeologische waarde	
TAW 31	Wooldseweg, Woold	Schans, landweer	Nieuwe tijd A	AMK 16194: hoge archeologische waarde	
TAW 32	Historische kern Winterswijk	Stad	Vroege middeleeuwen – nieuwe tijd	AMK 13224: archeologische waarde	
TAW 33	Wissinkweg ong., Miste	nederzettingsresten	late middeleeuwen - nieuwe tijd	Hof te Miste	Toegevoegd

Bijlage 3. Legenda van de bodemkaart van Nederland (schaal 1:50.000) en geomorfologische kaart van Nederland (schaal 1:50.000)

legenda	legenda
<i>NL Bodemkaart (1:50.000)</i> - AVo Veen in ontginning - Hd21 Haarpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - Hn21 Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - Hn23 Veldpodzolgronden; lemig fijn zand - Hn30 Veldpodzolgronden; grof zand - KT Overige kleigronden - KX Zeer ondiepe keileem, potklei, enz - Vp Vlierveengronden op zand met humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm - Y21 Holtpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - Zn21 Vlakvaaggronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - Zn23 Vlakvaaggronden; lemig fijn zand - bEZ21 Hoge bruine enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - bEZ23 Hoge bruine enkeerdgronden; lemig fijn zand - chN21 Laarpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - chN23 Laarpodzolgronden; lemig fijn zand - hVz Koopveengronden op zand, beginnend ondieper dan 120 cm - pRn59 Leek-/woudeerdgronden; zavel, profielverloop 5, of 5 en 2, of 2 - pZg21 Beekeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - pZg23 Beekeerdgronden; lemig fijn zand - pZn21 Gooreerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - pZn23 Gooreerdgronden; lemig fijn zand - tZd21 Kanteerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - wWz Moerige eerdgronden met een moerige bovengrond op zand - zEZ21 Hoge zwarte enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand - zEZ23 Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand - zVz Meerveengronden op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm - zWp Moerige podzolgronden met een humushoudend zanddek en een moerige tussenlaag - zWz Moerige eerdgronden met een zanddek en een moerige tussenlaag op zand - Water - Groeve - Bebouwd gebied - Sterk opgehoogd terrein	<i>NL Geomorfologische kaart (1:50.000)</i> - B13: Grondmorenerug - B31: Vereffeningsrest-heuvel - B53: Dekzandrug - B56: Gordeledekzandrug - F31: Plateau-achtige vereffeningsrest - F41: Plateau-achtige terrasrest - F91: Plateau-achtige storthoop, opgehoogd, opgespoten terrein of kunstmatig eiland - G21: Daluitspoelingswaaier - H31: Vereffeningsrestglooiing - H32: Glooiing van hellingafspoelingen - H51: Gordeledekzandglooiing - L11: Grondmorenewelvingen - L31: Vereffeningsrest-welvingen - L51: Dekzandwelvingen - L52: Gordeledekzandwelvingen - L54: Landduinen met bijbehorende vlakten en laagten - L91: Storthopen met grind-, zand-, kleigaten of ijzerkuilen - M31: Vereffeningsrest-vlakte - M44: Beek(dal)overstromingsvlakte - M53: Vlakte van ten dele verspoelde dekzanden of löss - M83: Veenrestvlakte - M93: Vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie - N51: Laagte zonder randwal - N91: Groeve - N94: Laagte ontstaan door afgraving - R21: Droogdal - R23: Dalvormige laagte - R42: Beekdalbodembodem - R43: Restgeul - R46: Beekdalbodembodem met meanderruggen en geulen - R91: Holle weg

[Links: Legenda van de bodemkaart \(schaal 1:50.000\)](#)

[Rechts: Legenda van de geomorfologische kaart \(schaal 1:50.000\)](#)